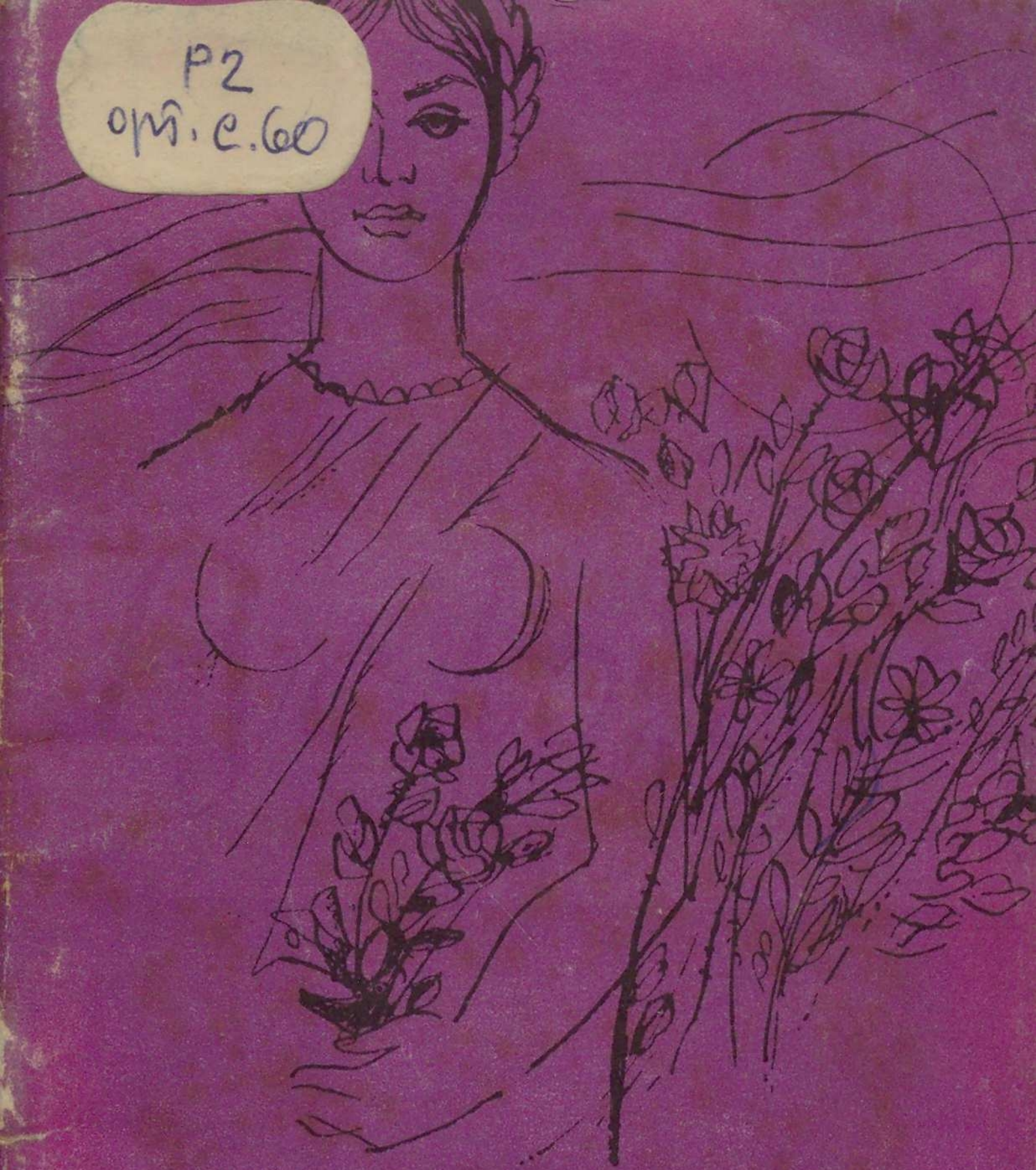

P2
019. C.60

СЕРКЕЈ СМИРНОВ

Рус кезали

СЕРКЕЈ СМІРНОВ

Р2
07.05.60

Рус көзәли

ПОЕМА

Мәчбури нүсхә

Фиридунбә Көчәрли адына
Азәр. Дөвләт Республчкка
УШАГ КИТАБХАНАСЫ

Инв. № 38271

КӘНЧЛИК
БАКЫ
1975

fond 2015

38271

Мәшһур рус шаири Серкеј Василјевич Смирнов гәләмини әдәби ја­радычылығын мүхтәлиф сәһәләрин­дә сынајан бир чох лирик, епик әсәр­ләрин мүәллифидир. Онун онларла китабы охучуларын гәлбинә јол тап­мыш, Совет әдәбијјатынын гијмәтли инчиләри хәзинәсинә дахил олмуш­дур. «Рус көзәли» поемасында шаир Бөјүк Вәтән мүһарибәси иштиракчы­сы олан шәрәfli һәјат јолу кечмиш бир шәфгәт бачысынын парлаг обра­зыны јаратмышдыр.

БИРИНЧИ ЫССӘ

Бирчә дамчыја да
диггәтлә бахсан.
Чаңланар өнүндә кениш бир чаһан:
Бах, бу ев
о јанда
јашыл ағачлар,
Узагда шәһәр дә көрүнүр ашкар.
Чәркәјлә мәфтилләр чәкилмиш симтәк,
Сонра,
шәффаф сәма,
тәртәмиз, көмкөј.
Даһа көз гамашыр,
бахмаг да олмур;
Күнәшдир көјләрә әкс едән бу нур...
Нәһәнк даш биналар арасында тәк
Кичик бир Москва һәјәти,
көјчәк.
Дөврәдә чәркәјлә уча говаглар
Ачымтыл, шәфалы хош әтир сачар.
Һәјәтдә бир ев вар, садә, тахтадан;
Ону да гочалдыб, бозардыб заман,
Бүрүмүш һәр јандан ону саггалтәк
јамјашыл тәнәк.

Ачылмыш һәјәтә үч көз пәнчәрә,
Бахыр чәркә-чәркә јашыл ләкләрә.
Бурда нә көзәл бир лөвһә чанланыр;
Чичәкләр рәнкарәнк мәш'әлтәк јаныр.
Јахында учалыр јекә бир бары
нәһәнк далғатәк,

Санки бу саатча учуб чөкәчәк,
Алачаг алтына бүтүн бунлары,
басыб сөкәчәк...

Диварын јүз иллик көлкәлијиндә
Кәзир, ајағыјла ешәрәк јери,
Көзәл чичәклији әкиб бечәрән
О чошгун үрәкли меһрибан пәри.
Хәбәрдар еләјим сизи бу башдан:
Дедијим бу пәри дејил чох чаван.
Мә'лум пәриләрлә јох гоһумлуғу,
Садә, москвалы бир гадындыр бу.

Пәри рүтбәсини верәндә она,
Бу сөзү дырнаға алмадым гәсдән,
Чүнки меһрибан,
садә пәриләрин чох олдуғуна
инанырам мән.

* * *

Гој галсын бурда бир мүһүм кәсиртәк
Бөјүјүб о, әрә кедән күнәдәк
Нечә әмр етмишдир бу кен дүнјада,
Јахуд сонра да
Өз кәнчлик достујла сәссиз-сәмирсиз
Јашамаг ешгијлә гоша, бир јердә,
Нечә өзбашына әрә кетмишдир

Бу нәһәнк һај-күјлү доғма шәһәрдә.
Бир дөнкә,

хырдача көһнә бир бина,
Үч көз пәнчәрәси, бир пилләканы,
Бах, бурда јашајыр бизим Марина,
Бизим поеманын баш гәһрәманы.

Адлы гәһрәманлар:
бојлу-бухунлу
Мәрд икидләр вар.

Чәбһә јармагда,
таран вурмагда
Гызыл улдуз алыб, ад газаныблар.
Кениш зәмиләрдә, заводларда да
Гызылтәк адамлар вар, адлы-адсыз.
Елә гәһрәманлар вар ки, доғрудан
Әсил гәһрәмандыр о —
мүкафатсыз.

Бах, бу чүр гәһрәман сајырам мән дә
гәһрәманымы.
Итһаф ејләјирәм она миннәтлә
бу дастанымы.

* * *

Лап ачыгча дејим сөзүн дүзүнү,
Бурда кизләтмәли һеч бир шеј јохдур.
Бу евдар гадынын ади иш күнү
Сәккиз саатдан да бир гәдәр чохдур.
Бајырда, ја евдә саатлар бир-бир
Јанан бир шам кими әријиб кедир,
Дүканда-базарда хам-хырд алмагда,
Мәтбәхдә, иш-күчдә сүфрә салмагда...

Анчаг, анд ичирэм, јахын заманда
Елэ бир дөвран да кэлэчэк јэгин
Наһар едэчэксэн бир ресторанда,
Арвад-ушағын да јанында сенин
Дөврэндә һәрләниб хидмәт едэчэк
Кралтэк чох ағыр,
јухулу, һиссиз...

Јох! Јох! Нэзакәтли, фәһләни севән,
Меһрибан бир адам...

Әтирли-ләззәтли һәр чүрә јемәк
Истәсэн верәчэк,
тез кәтирәчэк...

Маринка анчаг
һәлә көһнәсајаг

Өзү ахтармалы ајын-ојундан,
Өзү тапмалыдыр базар-дүкандан.
Алыб кәтирмәли евчијезинә,
Өзү кирмәлидир мәтбәхә јенә.
Һајыф ки, од-очаг галыбдыр һәлә,
Бир дә гадынлара Нун әјјамындан
Бу күнәдәк галан чәтин мәсәлә:
«Көрәсэн наһара нә биширим мән?»

Бизим Маринанын өһдәсиндәдир
Һәлә нечә-нечә али рүтбәләр:
Евинин малијјә рәислијиндән
Меһрибан бир арвад олмаға гәдәр,
Анчаг нәдәнсә о, гәмләнир бә'зән
Һәр күн ејни јекрәнк хош раһатлыгдан,
Ја да ики јаны ачыг һәјәтдә
Һәр күнкү һај-күјдән, нараһатлыгдан:
Һеч белә саһибсиз һәјәтми олар?
Боғулур истидән-тоздан ушаглар.

Гоншу гадынлара ағыз ачмадан,
Белә гәрар верди бизим гәһрәман:
— Кәлсәнә өз күчүм, өз һүнәримлә
Имәчилик едиб, өз әлләримлә
Өзбашыналыг да олса бир гәдәр,
Салам чәркә-чәркә һәјәтдә ләкләр,
Ачылсын бағчамда күлләр-чичәкләр...

* * *

Диварын дибиндә, евин өнүндә
Кәрпичлә, торпагла долудур һәјәт.
Бәркимиш торпағы бел-күлүнклә дә
Тәрпәдиб јумшалтмаг маһалдыр, әлбәт.
Анчаг бир нөгтәјә вурарса әкәр,
Дамчы да ән мөһкәм дашлары дәләр..
Әл-голдан гүввәтли оларса адам,
Өнүндә дағлар да кәтирмәз давам!..

Әлиндә күлүнкү, иш әлчәкләри,
Ишә лап мөһкәмчә киришди пәри.
Иши белә көрчәк бә'зи гоншулар,
Дарваза өнүндә јығышыб бир-бир,
Дедиләр: — Јэгин ки, бурда бир иш вар.
Дејәсэн Марина Николајевна
Өзүнә хәлвәтчә бостан дүзәлдир.
Евләр мүдири дә (сәрт әда илә)
Ачы бир күлүшлә сөјләди белә:
— Һа-Һа-Һа! Арвада бир бах... —
Маринаја мане олмады анчаг.

Марина һамынын көзү өнүндә
Әдасыз-филянсыз чох зәһмәт чәкди,
Һәјәтдә картоф јох, күл-чичәк әкди.

Эввэлдэн билирэм,
 чох дејечәкләр
 мәнә бу сајаг.

— Шаирә бир бах!
Авропа галмышды одун ичиндә,
Саваш гызышмышды лап узаг Чиндә,
Фашист гарталынын ганадларындан
Зүлмәтдә галмышды бүтүн бу чаһан...
Шаир поеманы јазыр көр нәдән,
Ән ади, дар, шәкси бир мәсәләдән!..

Әсла көзләмәјиб белә сөzlәри,
Дејирәм:

— Бир бахын,
 Валдајдан бәри
Волга да хырда бир ирмагтәк ахыр,
Сонра да, кечмишдә јазылан кими,
«Инамла, үмидлә» киришиб ишә,
Давам етдирирәм һекајәтими...

Бизим Маринанын өз һәјәтиндә
Нәләр етдијиндән данышсам әкәр,
Сәрф етмәз, чүнки бу чох узун чәкәр.
Ади, насиранә ишләрди бунлар.
Бунун өзүнүн дә бир аләми вар:
Пејин һазырламаг, шитил басдырмаг,
Долудан, бүркүдән јахшы горумаг,
Чәпәри сындыран олмасын дејә,
 нараһат јатмаг,
Сувармаг, алаг,

Күлләрин дибини ачыб јумшалтмаг...
Мүхтәсәр, бунлары тәсвир етмәкдән
Бир ләззәт алмарыг,
 нә сиз, нә дә мән.

Көрүнүр хүсуси бир мәсәләдир,
Мәним ишим дејил бунлардан јазмаг.
Фантастик бир мөвзу ахтарырам мән,
Әсла гәрибәлик етмәдән анчаг!..

Сөндү көј үзүндә улдузлар бир-бир.
Һәјәт тәнһа, бомбош јохдур сәс-сәмир.
Бизим москвалы пәри дә бу ан
Шәфәглә бәрабәр дурду јухудан.
Тоз басмыш торпаға сучиләјәндән
 су сәпди бир гәдәр.
Торпагдан чүчәрди, ачылды бирдән
 гызыл гөнчәләр.

Пәри шаһанә бир вүгарла дуруб,
Әлини һәрләјиб јана ачанда,
Ачылды гызыл күл, лалә бир анда.
Јасәмән севинчдән лап ашды-дашды,
Шәббу мәфтун кими она сармашды,
Ешди бығларыны гүрурла тәнәк,
Күлсабаһ рәнкарәнк бир чилчыраг-тәк
Сүбһүн шәбнәминдә парлады шән-шән,
Һәјәт дөндү олду бир көзәл күлшән,
Күнәш дә көрәндә дүшдү һејрәтә,
Сачды шө'ләсини бу шән һәјәтә...

Ишдән гајыданлар ики бир, үч бир
Кәлиб күл-чичәкли һәјәтдән кечир.
Лобабығ бир киши һејранлығындан
Чығырды:

— Бу нәдир, ај аллаһ аман!..
Сонра јорғун-арғын күлүмсүнәрәк
Бахды чичәкләрә севинчәк.
Кишинин үрәји ачылды бундан,
Чыхды јорғунлуғу санки чанындан.

— Бир көр нә көзәлдир! —
 дејәрәк бирдән,
Бир гыз дилләндә, она јер-јердән
Сәс вериб дедиләр:
— Көзәллик!
— Сәлигә!
— Бир дә ки, гүввәт!..
Долду шән сәсләрлә бир анда һәјәт...

Ишин «күнаһкары» — Марина јенә
Гајыдыб кедибдир евчијезинә.
Галајыб очағы о, палтар јујур,
Ишдән нә јорулур, нә дә ки, дојур...

* * *

Тозанаг...
 Боғанаг...
 Нә јел, нә меһ вар,
Од-алов пүскүрүр санки даш-дивар.
Бизим пәрининсә көз габағында,
Күн-күндән шәнләнен бағчабағында
Күл күлү чағырыр, бүлбүл бүлбүлү,

Һәлә арылар да учуб һәјәтә,
Киришиб һәвәслә ширин зәһмәтә.

Һәтта... гарагабаг ев мүдири дә
Ләззәтлә сејр едир күлләри һәрдән...
Дүшдү јаваш-јаваш һәвәсә о да,
«Мән дә хәчаләтли галмајым» — деди.
Һәмин бу гајдајла, елә бурада
Чәркәјлә ағачлар әкмәк истәди.
Көнүллү сурәтдә көмәкләшәрәк,
Торпағы салдылар јахшы саһмана,
Низама дүзүлмүш кәнч оғланлартәк
Говаглар дүзүлдү орда јан-јана...

Сәс-күјлә ојнајыр, күлүр һәјәтдә
Бүтүн мәнәлләнин шән ушағлары.
Бурда, сәринликдә
 саф мәнәббәт дә
Әјләшиб динчәлир ахшам чағлары.

Бир күн һәтта бура
 хејли јашлыча
Пәриләр әзизи бир нәфәр кәлди.
О, кифајәт гәдәр бәдәндән чанлы,
Кифајәт гәдәр дә әдәб-әрканлы
Бүтүн Иттифагда шөһрәт газанмыш
Бир мүтәххәсисди, чох адлы-санлы;
Бир тәһәр билдирди ки, хошдур она,
Көрдүјү мәнзәрә кәлиб хошуна,
Фотоапараты шыггылдадараг,
Деди:

— Чичәкләм, еј көзәл бағча-бағ!
Рүтбәси бир гәдәр ашағы олан

Тәмизлик әскәри садә даланлар
Боруну әлинә алды — дурмадан
Деди:

— Гој суварым, солмасын бунлар!
Нәһәнк даш биналар
Гојнунда күлшән
Күн-күндән шәнләнир, күл-чичәк ачыр.
Жорулмаг билмәдән, динчлик билмәдән,
Әтрафа фүсункар әтирләр сачыр.

* * *

Сиз, еј күнәш илә торпаг өвлады,
Јајын балалары, сиз еј чичәкләр,
Сизи јер үзүнә көјмү јоллады?
Нечә көзәлсиниз сиз сәһәр-сәһәр!
Күнорта вахты да көзәлсиниз сиз,
Өзкә һүснүнүз вар елләр бағында.
Лирик бир сүкутла сәссиз-сәмирсиз
Дүнјаны сејр едән ај ишығында...
Ордудан да күчлү гүдрәтиниз вар,
Һәр чүр икиддән чох шөһрәтиниз вар.
Сиз өз мәлаһәтли чәзибәнизлә
Бүтүн көнүлләри аларсыз әлә!..

* * *

Марина, бу дашлы-тозлу торпағы
Куја тәк өзүнчүн
бечәрмишдин сән...
Анчаг инди бир бах, һәр бир тәрәфдән
Ахшыб кәлир бу бағчаја сары
ахшам, ја сәһәр —
зәһмәт адамлары

чичәкбәсләјәнләр,
чичәксевәнләр.

Онларда белә бир јахшы гајда вар,
Чанлы мүбадилә едирләр онлар.
Чичәк әвәзинә верирләр чичәк.
Анчаг ки, бурда да, һајыф, арабир
Алверчи руһу да тәзаһүр едир:
Чошгун һәвәскартәк, кәлир бир нәфәр,
Көрүб чичәкләри, гопарыр фәрјад:
— Аһ, бунлар нә гәдәр көзәлдир, ај дад!
Һардан тапыбсыныз бу тохумлары?
Мәнә дә јерини сөјләјин бары!..

Белә дара-бара салдығы заман,
Фүрсәти вермәјиб, тез әл алтындан
Чырпыр бир нечә күл, бир нечә чичәк.
Бунлары, әлбәттә, өзү әкәчәк!..
Анчаг, бир күн, ишдир,
јанылыб сиз дә
Һәмин бу адама кетсәниз гонаг,
Ондан бирчә чичәк истәсәниз дә,
Сизи јерли-дибли танымајачаг.
Өзүнү тох тутуб дејәчәк һөкмән:
— Јаман азаркешәм чичәкләрә мән!..
Анчаг нә бир гәләм, нә дә бир шитил
Һәвәскар достуна о, верән дејил.
Арвад-ушаға да, кәлиб риггәтә,
О, тәгдим ејләмәз бир күл, бир чичәк:
Сахлајыб онлары баһа гијмәтә
хырыд едәчәк...
Алыб бағчасыны дөрд бир кәнардаң
Тикәңлы бир бары ичинә јаман!..

Белә һәвәскара,
— Јох, јох, амандыр, —
Поемаја кирмәк
бәрк гадағандыр!..

Битки јетишдирмәк мүмкүндүр, анчаг,
Бачарсан әкәр, сән инсан гәлбинин
Садә чичәкләнмә дөврүнү көстәр.
Бир гәлб ки, чох чаван, һәм дә ки, чохдан
Руслара хас олан гадын гәлбидир.
Көзләри пәрдәсиз ачыг пәнчәрә,
Меһрибан-меһрибан тәбәссүм едир,
Чүнки һисс едирсән
әхлагы тәмиз,

Һәм дә әсримизтәк мөһкәм, күзәштсиз,
Бир дә ки, саф ешги-мәһәббәти вар,
Онсуз нә ше'р олар, нә сәнәт олар!..

Бурда, вахтдыр јенә, гајыдаг кәрәк,
Бизим гәһрәманы јенә јад едәк.

Она, о фүсүнкар күл јанаглары,
Дәјмиш албалытәк ал додаглары,
Гулач һөрүкләри...

Билмирәм дүзү, —
Дејәсән бәхш едиб јарадан өзү.
Галды, хошбәхт һәјат
фајдалы зәһмәт, —

Она бу имканы,
— дүзүнү десәк, —
Совет һөкүмәти вермишдир әлбәт!

Мүәллиф нә гәдәр чан јандырса да,
Зөвгләр мүхтәлифдир, бәли, дүнјада.

Бәли,
Маринанын әри, нејләјәк,
Нә пилот, нә артист,
нә дә чох зирәк
Һәр јерә јол тапан маһир «јолчудур»;
Нә дә ки, танынмыш бир футболчудур...
Марина дејир ки, әринин анчаг
Бир шејә дүнјада јаман хошу вар,
О да нә лаләдир, нә дә ки, занбаг,
Бунлардан бир гәдәр самбаллы-чанлы:
Москва дүзүндә битән картофлар...
Бунларла тәчрүбә саһәләримиз едир ифтїхар.
Диррикдә, мө'чүзәтәк көзәл, мәһсулдар
Картоф бечәрәндә,
бу тәчрүбәни
Картоф јетишдирән һәр бир устаја
көстәрир ашкар.

Дејирләр усталар мәһсулдарлара:
— Мәһсулдарлыг һара, аз мәһсул һара?
Өтүрәм мән сәни, бачар, өт мәни!..

Һәр ишин-пешәнии өз шаири вар,
Әсил зәһмәтсевән шаирләр јәгин
Кечәли-күндүзлү ишләјәчәкдир.
Онлара самбаллы-көзәл әсәрчин
Һәфтә јох, чох ајлар, илләр кәрәкдир.
Белә адамлара бајрамларда да
Зәһмәт чәтин кәлмир, дад верир һәтта.
Ди јахшы, шаирә саташмаг олмаз.

Ше'рә дэхлимиз вар

бизим дә бир аз!..

Бә'зи ағзыкөјчәк адамлар дејир,
Куја һәддән артыг торпаға јатыб,
алчалыб ше'р.

Дејирләр:

— Јарамаз! Бу, чох зијандыр!

Дејирләр :

— Торпаға енемәк, алчалмаг,
ше'рә нөгсандыр.

Бәлкә һаглары вар...

Олса да анчаг

Јухары гатларда мәскән салараг,
Јерә енемәјән,

Ја да ки, торпағы һеч бәјәнмәјән
Бә'зи тәкәббүрлү шәһәрлиләртәк
һаглыдыр онлар.

Онлары ашағы ендириб кәрәк
Дүмсүкләјәрәк,

Дејәсэн:

— О нәһәнк палыдлара бах!

Кәлмир вечләринә фыртына, сазаг.

Вә ја Москвада метрополитен

Јерин сәтһиндән дә чох алчагдадыр.

Амма гала кими мөһкәмдир, мәтин...

Ону нә топ, нә дә бомба дағыдар!

Ја да

гоча Кремл,

вугарла дурур,

Һәр нә еләсэн,

Тәрпәнмәз јериндән һеч зәррә гәдәр.

Чүнки бу шејләр

Торпаға јахшыча — мөһкәм бағлыдыр!..

Мән јерин-торпағын тәрәфдарыјам,
Һәләлик мөһкәмдир гәлбимдә инам.
Мәнчә шаир үчүн чазибәдар шеј
Нә көјдә сәрсәри кәзән булудлар,
Нә дә көз алдадан бош сәраблардыр.
Мәнчә шаир үчүн чазибәдар шеј
Торпагдыр, евдир,
Нәһәнк зәһмәт илә јаранмыш олан
Нә гәдәр мүгәддәс не'мәтләр вардыр!

Бәли, давам етсин

бу сөз — бу сөһбәт,

Гој чыхсын ашкара әсил һәгигәт;

Мүхтәлиф јашларда оланлар, сөз јох,
Ана Москваны чох севирләр, чох.

Анчаг ки, чүрбәчүр севмәк вар ахы:

Бә'зиси һеј дөнүр, һеј кери бахыр,

Әснәјир, һәр шејдән лап безар кими,

Јатмағы чох севән адамлар кими..

Јох, јох!

Рус гәлбинин өз тәбиәти,

саф мәнәббәти,

Һәмишә тә'сирли вә ишкүзардыр.

Онда дәрин дүјғу,

парлаг бир зәка,

бир гүдрәт вардыр.

Мәнчә москвалы одур ки, анчаг

Ишә бәрк киришир, зирәк тәрпәнир.

Бәлкә дә кечәләр галараг ојаг

Китаб вараглајыр,

билик өјрәнир.

Һәр чүр бәркә-боша дүшсә дә, јенә
Әсла руһдан дүшмүр, алмыр вечинә.
Үмуми пәтәјә о да арытәк
Бир дамчы да олса, бал кәтирәчәк,

Гајнајыб-гарышан,

садә «сән» дејән

Көзәл адамлары чох сеvirәм мән.
Көзәллик мәним дә үрәјимдәндир.
Елә көзәллик ки,

бизим дүнјаны

Даим шәнләндирир, нәш'әләндирир.

Елә адамлар ки,

Тахыл јетишдирир, полад әридир,
Јахшы рол ојнајыр, көстәрир һүнәр,
Гәләмлә, фырчајла јарадыр әсәр,
Гуруб-јаратмаға һазырдыр һәр ан.

Һеч јорулмадан

Јени һәгигәтләр тапыр, кәшф едир
бир пејғәмбәртәк.

Е'чазкар әлилә

әкир күл-чичәк...

Јадда мөһкәм галан бир јај сәһәри
Бизим Маринанын меһрибан әри
Гәзети марагла әлинә алды,
Орда көрдүјүнә мәәттәл галды.
Мәзәли-мәзәли гыјылды көзү,
Бојнуну гашыјыб деди ки:

— Дүзү,

Бизим Маринка лап гијамәт едир,
Һәр күн јох, һәр саат ирәли кедир.

Гәзетдән күләрәк дүз бахыр она
бизим Марина.

Онун барәсиндә, нечә дејәрләр,
Верилиб гәзетдә белә бир хәбәр:
«Бу чүр шәһәрлиләр, әлбәттә, сөзсүз, —
тәгдирәлајигдир.

Онларын етдији

јени тәшәббүс

тәглидәлајигдир.

Белә ад газанды бизим бу Пәри.

Олду онун ады дилләр әзбәри,

Онунла гијабии танышлыг үчүн

Кәнддән дә мәктублар јазырлар һәр күн.

Хаһиш едирләр ки, гәсәбә,

ја да

станисада

дүнја беһиштини гуруб-јаратмаг
ишиндә онлара бир јол көстәрсин.
мәсләһәт версин.

О да чаваб јазыр,

тохум, ја шитил

Әлавә еләјир өз мәктубуна.

Өз ев бүдчәсинин бир һиссәсини
сәрф едир буна.

Бөјүк бир мәгсәдлә гојулан әмәк
бош кетмәјәчәк:

— Гој бүтүн өлкәдә апрел ајындан

Нојабр ајында боранларадәк

әсла солмадан

ачсын күл-чичәк.

* * *

...Ијунду. Дејесән јункүл мусиги
чалынан заман,
Радио кәсилди, сусду накаһан.
Сүкут парчаланды
вә көзләнмәдән
бир сәс далғаланды:

— Мүһарибә!..

Бу сәс тапдалады, кәзди гәлбләри.
Бир күт балта кими эзди гәлбләри.
Санки көј сәманын шух рәнки гачды; —
Санки бүтүн һәр шеј
мә'насызлашды:

Киминсә күлүшү,

«Мејвә ширәси»

Төвсијә ејләјән рекламын сәси,
Јашыл јарпагларын шух ишылтысы,
Мешәнин тајбатај пәнчәрәләрдән
Отаға сәпилән шән пычылтысы,
Чичәкләр, чичәкләр...

бир дә нәһајәт,

Ахшама киноја алынмыш билет..

* * *

Нәһәнк даш биналар арасында тәк
Кичик бир Москва һәјәти көјчәк.
Бурда бал ширәли көрпә ағачлар
Дөзүлмәз ачымтыл бир әтир сачар.
Ачыдыр сүфрәдә һичран сөһбәти,
Ачыдыр сүфрәдә ичилән шәраб.
Ачыдыр ајрылыг, достун һәсрәти,
Һәрбә өтүрәндә өз әзизини,
Ачыдыр дујулан кәдәр, изтираб...

20

...Дәјишмиш Марина:

Ағыр бир гәмкинлик үз вермиш ома
(Севимли әри
Команда һеј'әти чағырышыјла
Алыб чантасыны кедәндән бәри).
Нечә јашајасан бу кен дүнјада?
Сән — тәнһа, јалныз,
дүшмән амансыз..

Нејләсин? Евини тәрк еләјәрәк,
Шәргә үз чевириб кәндә јоллансын?
Јохса аттестатла
Әскәр арвадытәк галыб долансын?
— Јох, јох! Нечә јә'ни? —

Дејә Марина

Һеч чүрә разылыг вермәди буна.

818—2

ИКИНЧИ ҲИССӘ

Өлүм һәр тәрәфдән басгын етдикдә,
Нә гәдәр күч олур зәриф биткидә!..

Һәјәтдә чүчәриб хәдичәкүлү.
Гыр алыб алтына бу инчә күлү.
Күлчијәз анчаг
Бир нәһәнк күчүјлә, ағыр өртүјү
Вуруб јыртараг,
Саф — шәффаф рәнкилә көмкөј аловтәк
ачмышдыр чичәк.

* * *

Һәрб адлы дәһшәтдә иштирак едән
Шәфгәт бачылары һаггында сөһбәт
башлајырам мән.
Тәмиз гәлбләринин әмринә көрә,
Онлар һәмишә
Чүр'әглә кирирләр
Ган, сарғы, әзијјәт-әзабла долу
Бу чәтин, натәмиз, нараһат ишә.

Он доггузунчу әср,
Гара дәниз һәрби сөнмәз мәш'әлтәк
кечән илләрин

Гатларын алтындан шө'ләләнәчәк.
Орда, гызғын саваш кетдији јердә
Бомбалар сачаркән дәһшәт һәр јана,
Орда,
дөјүшләрдә,
ганлы сәнкәрдә
Илк шәфгәт бачысы
кәлди мејдана.

Јағыр долу кими одлу күлләләр,
Јыхылыб торпаға гәһрәман әскәр.
Ону ган апарыр, рәнки саралыр,
Бачы тез башынын үстүнү алыр.

Елә бу фәдакар, бу чәтин зәһмәт
Јәгин икидләрә ејләмиш әсәр.
Онун зәһмәтинә ад гојуб:
Шәфгәт.

Өзүнә меһрибан
Бачы
демишләр...

Бу бөјүк инсани шәфгәтинлә сән,
Еј бачым,
Гызыл Хач чәмијјәтинә
һәјат верибсән.
Дүнјада нә гәдәр хач варса, инан,
Һамысындан мүгәддәс, шәфгәтли тәмиз
Һәмин Гызыл Хачдыр,
шәксиз-шүбһәсиз!

Бу хач мәнимчин дә әзиздир чохдан,
чүнки бир заман
Анам да бу хача хидмәт етмишдир.

Атылыб савашын одлу гојнуна,
Шэфгэт бачысытэк һәрбә кетмишдир.

Аначан, мазарын, — о эзиз мазар
һардадыр?

Јәгин ки, үстүндә салдат хачы вар.

Јәгин үзәрини кечән илләрин

О ачы күлләри-тозлары алмыш.

Анчаг хатиримдә,

даш артырмалы

бир бина галмыш.

Ағзы сүд гохујан бир ушагдым мән,

Һејрәтдән донмушдум ора

кирәркән...

Сеһирли бир әлин ишарәсилә

Бүтүн ганунларын зиддинә, — бир ан

Дурду һәрәкәтсиз

заман вә мәкан...

Дәјирми панорам:

Икид Севастопол од тутуб јаныр...

вермәдән арам

Дүшмән сүнкүләри дөрд бир тәрәфдән

Онун синәсинә дајаныр...

Топлар

Һәр јандан кур јажлым атәши ачыр.

Горхунч гумбаралар од-алов сачыр..

Бир дахма..

чәсәдләр...

һезин бир ахшам...

Јаныр,

көз јашытәк

әријәрәк бир нечә шам.

Дөјүш мејданында одлар-аловлар
Горхунч шәләләтәк дашыр, чағлајыр.

Бир шэфгәт бачысы

елә бурдача

јара бағлајыр.

Галдым баха-баха

Бу одлу-аловлу горхунч мејдана.

Аз галды учадан чығырым:

— Ана!..

Анчаг музејләрдә чығырмаз адам.

Аначан!

Ордакы көркәминлә сән

шэфәг кимисән!..

Вәтәндаш һәрбинин дәринлијинә

Бахдыгча, мән сәчдә едирәм сәнә.

Чанланыр өнүмдә бизим индики

бу кениш аләм,

Бу әјни шинелли бизим көзәлләр,

Бу тибб бачылары

һәр саат-һәр дәм.

Лазарет..

Бурада сәһәрә гәдәр

Јанмагда сапсары солғун бир ишыг,

Бурда тибб бачысы кәләндә, санки,

Кәтирди өзүлә шэфгәт јарашыг.

Бир гучаг күл-чичәк кәтирди кәлди.

Мави көзләринин шэфгәтли нуру

Дәрмандан шәфалы,

күлдән көзәлди,

О, сачлы-саггаллы бир жаралынын
Бачы үстә дуруб, сонра әжилди.
Жаралы бирдән
 бахыб һејрәтлә,
Бачыны хиласкар бир мөләк билди.

Даим сөјүш сөјән бир кәнч оғланын
Жанындан өтәндә дајанды бачы.
О гырхыг,
 ачыглы,
 солғун жаралы
 кәсди сәсини.

Жара агрыса да, нәдир әлачы!..
Шәфгәтли әлләр
Сарды ағ тәнзифлә
 бығлы, гарашын
бир кәнчи
алнындан чијнинә гәдәр.
Ағ бир гу гушутәк
 кәзәрәк,
 бир-бир,

О, һәр жаралыја көмәк ејләјир.

Буранын һавасы ағыр, дөзүлмәз,
Ган, дәрман гохусу... Тәнкијир нәфәс.

Арада хырылты,
 өскүрәк,
 аһ-зар,
Агармыш бәнизләр,
 тәрләмиш сачлар...
Бир дә ки,
 бајырдан — кендән арабир
Зенит топларынын сәсләри қәлир...

Сорсалар
Қимдир бу меһрибан гадын?
Дејәрәм:
Бир јахшы, диггәтлә бахын,
Танышдыр о гадын бизимлә чохдан.
Бир көрүн нә гәдәр јарашыр она
 бу чидди вүгар:
Бәли, Маринадыр, бизим Марина,
Бизим о гәһрәман,
 өзүдүр ки, вар.
Меһрибан бир гәлблә,
 һағлы оларағ,
Марина дүшүнүр инди бу сајағ:
«Јолдашлар, азча да олса, нә зәрәр,
Јенә сизә мәним көмәјим дәјәр».

Бүркүлү сүкутун ичәрисиндән
Разылыг һиссилә она дикилән
Миннәтдар бахышлар она хош кәлир,
Севинир үрәкдән, руһән динчәлир.

Белә сәчијјәни бәјәнирәм мән.
Баш вермиш бир иши бурда јазмамағ
 кәлмир әлимдән.
Өзү тәләб едир, өзү истәјир:
 «мәндән јаз» — дејир.

Кечәјди. Улдузлу бир јај кечәси.
Бир анда бүрүдү, басды һәр јаны
Һәјәчан билдирән фитләрин сәси.

Янды прожекторлар,
Ишыг золаглары дикәлди көјә.
Кимин һүнәри вар
Онларын үстүндән ашыб кечмәјә?
Һардаса, кәһкәшан јахынлығында
битишди онлар.

Һәрләнди, чырпынды,
демәк јахында
бир тәһлүкә вар.

Тутуб чајнаглады онлар бир гушу.
Гуш нә гуш — улајан фашист
бајгушу...

Һәмин чағырылмамыш үзлү гонаға
Башлады гәзәблә аловлу топлар
Журһакур —
вурһавур

күллә атмаға.
О да чавабында кинлә-гәзәблә
бәркдән улады.

Бомбош бир күчәнин тән ортасына
Бомба туллады.

Гаранлыг сәмадан сәпилән оддан
Адамлар гачышыр һеј ора-бура.
Жирәрәк кизләнир һамы горхудан
Һәјәтдә газылмыш чала-чухура.

Галараг о мәш'ум кечәни ојаг,
Бизим Марина Николајевна да
О көһнә дивара далдаланараг,
Отуруб тәк-тәнһа бир скамјада.
Бахыр көјә-жерә о ваһимәли,

Бирдән күнчә сары узаныр әли.
Орда гум галаныб,
кичик еһрамтәк,
Санчылыб үстүнә бир дәмир күрәк.

Топлар од јағдырыр көјә курһакур.
Көһнә ев титрәјир, әсир бир гәдәр.
Бу гәлпә јағмуру алтында дурур
Ачыг һавадача

жазыг чичәкләр.
Санки горунмаға һазыр олмајан
Јерләри сечәрәк, елә бу заман
Термитли бир бомба дүшүб одланыр,
чичәкләр јаныр!..

Алышан термитин үстүнү о ан
Бир гадын көлкәси алыр.
Дурмадан

Күрәклә сөндүрүр оду бир тәһәр.
Дејәсән чичәкләр чәкмәјиб зәрәр...
Јалныз бир анлыға бизим о Пәри
Елә бил кор олду.

Бәрк парылтыдан
Гамашды пәринин мави көзләри.
Бир дә сүбһәчән
Кетмәди түнд гоху бүтүн һәјәтдән..

Сәһәр ачыланда, Марина јенә
Бахды өз севимли чичәкләринә.
Нә көрдү — бир гызыл күл тамам јаныб,
Ләчәкләри солуб, көкү одланыб,
Әл дәјчәк күл олуб төкүлүр...

Бирдән
Бизим пәри алыб күрәји јердән,
Интигам ешгинә — гисас ешгинә, —

Марина үрөкдөн жаныр бу нала,
Женә дә үз гојур о госпитала.
Үзүндә экс едир дәрин мәнәббәт,
Мәнәббәт —

һәр дәрдә элачдыр элбәт!

Јох, чыхмаз јадындан сәнин һеч заман
О гара саггаллы жаралы оғлан.
Әли синәсиндә,
Һәзин бир инилти варды сәсиндә,
Јалныз бирчә шејди онун арзусу:
— Су... Су..

Ағырды чәкдији изтираб-кәдәр,
Ондан докторлар да эл
үзмүшдүләр...

Сән, она ән көзәл бир дәрман вердин:
Она күл кәтирдин, чичәк кәтирдин..

Дөзүлмәз ағрыја үстүн кәләрәк,
О дөздү, дајанды бир гәһрәмантәк.
Деди:
— Сағаларыг јахында элбәт,
Верәрик мисилсиз шән бир зијафәт?. —
О јазыг садәдил бир үмид илә
Көрүшмәк истәјир өз арвадилә
Анчаг арвад нәдир, корүшмәк нәдир?
Бүтүн аиләси әсарәтдәдир!..
Сән өз варлығынла
бу садәдилчин,
Наүмид һәсрәтлә ону көзләјән
Бүтүн аиләни әвәз ејләдин.
Сән битаб олараг јухусузлугдан,
Кәсдирдин јаныны онун һәр заман.

Тәсәлли верәрәк хош сөзләр дедин,
Әлиндән кәләнтәк элач еләдин.
Анчаг ағыр јара күч кәлди, артыг
Бүтүн үмидләри гырды..

Нәһажәт

Сәнин мүаличә етдијин јазыг
Үзүлдү, галмады чанында тагәт.
Деди:

— Әчәл чатды вермәди аман.
Мәнә үрәк вердин,

күл-чичәк вердин,
Сәнә миннәтдарам, сағ ол, бачычан!..
Бир аздан галды о чарпајы бомбош.
Кәлди санитарлар, бир азча сәрхош,
Онун чәсәдини
Алыб апардылар сон мәнзилинә...

* * *

Чәтиндир әскәри хәстәханада
ишләмәк, анчаг,
Адам һисс едир ки, жаралылар да
Севирләр чичәји лап ушаглартәк.
Бәлкә дә илк дәфә онлардан бири
Бу чанлы-дири
Әлван чичәкләрә бахдығы заман,
Белә дүшүнмүшдүр, — ким билир, —
бир ан:
— Чичәкләр!.. бунлар да диридир һәтта.
Анчаг мәним гоншум јохдур һәјатда..

Бир чичәјә бахды, бир дә ки, сәнә,
кимсә бир анлыг.

Парлады о мави көзлөрдө јенө
Давадан эввөлки о меһрибанлыг.
Кимсө бир ағ күлү алыб овчуна
Охшады, бир көзөл гушду дејәсэн.
Сән дә бахыб һејран галараг буна,
Онлара јенө дә күлдән-чичәкдән
кәтирмәлисән!..

Нә гәдәр гәрибә олса да, јенө
Нәһајәт, бу јәгин олду ки, сәнә —
Һәссас әскәрләри јахшы дәрмантәк
Сағалдыр чичәк...

* * *

Гәлбимин севинчи —
көзәл Москва

Бир аз сәртләшмишди, бәли, о
вахтлар.

Бәзәји-дүзәји гојуб бир јана,
Жејмишди садәчә сырыглы палтар.
Һәр јерә кешикчи гојуб, һәр јери
Өзү јохлајырды...

Даим ојагды.

Горхунч әждаһатәк бүтүн евләри
О вахт рәнкбәрәнкди, золаг-золагды.
Дүзмүшдү һәр јерә «кирпи тиканы»,
Дәрин хәндәкләрди онун дөрд јаны.
Варды чөһрәсиндә гәзәб көлкәси,
чох сәртди сәси.

Елә саатлар да олурду бә'зән
Үрәји гајнаркән, сакитди үздән.
Арханын ән мөһкәм гәл'әсијди о,
Һәм дә ки, бир дөјүш чәһәсијди о...

...Шиддәтли,
дәһшәтли
нәһәнк шимшәкләр
чахды бир сәһәр.

Декабр ајында һеч бу вахтадәк
Нә белә курулту, нә белә шимшәк
Көрмәмишди әсла бу гоча шәһәр!
Јахында-узагда

һәр бир бучагда
горхунч курулту.

Јохдур курултунун эввәли — сону...
Елә бил мүасир атәш аллаһы —
Дәмирчи Кефесин чәкичи һәр ан
Дөшәнир зиндана әсла дурмадан...

Бирдән хырылдајыб дурду — дајанды
Харичи маркалы зиреһли машын,
алышды, јанды.

Дүшмән, иткисинин һагг-һесабыны
Тамам итирибдир...

гуртарыб иши...

Јаралы вәһшитәк ағарыб диши,
артыг һалы јох.

Дуруб мыртылдады, јә'ни:
«һенде һох».

Үз гојду гачмаға...

Анчаг иш-ишдән
чохдан кечмишди.

О гызыл улдузлу икид партизан —
сәрт шахта баба
кәлди јетишди.

* * *

Һәр јанда
 амансыз дөјүш,
гәзәб-кин.
Чәбһәләр чох кениш, арха чох дәрин.
О заман сәадәг нишаны һеч дә
Көјәрчин дејилди...
Јох, сәрраст вуран,
Гулағын дибиндә тарагга-тараг
 күллә атараг,
Сәсләнән «Максим»,
Курлајан «Катјуша»,
Нәһәнк топларды,
О заман бунларын өз һөкмү варды.

* * *

Көзәл бир имарәт —
 бу да чәбһәјә
Архадан көмәкдир — бир госпиталдыр.
Иткинин мигдары аз олсун дејә,
Кечәли-күндүзлү әскәр сағалдыр.

Мәктәби көчүрүб, онун јериндә
Госпитал гурдулар.
Чәбһәләрдән дә
Шикәст кишиләри
Јығыб кәтирдиләр бура һәр нә вар.
Гулаг асмајырлар онлар һеч кәсә,
Бә'зән дә кирирләр һәкимлә бәһсә.
Һамысы әсәби, һамысы јорғун,
Танымаг истәмир һеч гајда-ганун...

* * *

Һејф ки, дәрк етмәк дејилдир мүмкүн:
Кор олмуш, әл-голсуз адамлар үчүн
Нә гәдәр ағырдыр тәклик-тәнһалыг.
Ја да танкда јанмыш бир адам артыг
Санки өз көзүлә көрүр нә'шини,
Јаныб пуч олмуш
Бүтүн амалыны, кечмиш ишини...

Үрәји нискилли, синәсиндә дағ,
Нә гәдәр вәтәндаш варды бу сајаг!..
Кәрәк итирмәјиб өзүнү бир ан,
Белә адамларла бир дил тапасан.
Белә бир заманда гадын гајғысы,
Гадын зәкасилә она кәрәк сән.
Өзүндә бир үмид, бир истинадкаһ
Ахтарыб тапмағы мүмкүн едәсән...
Јарымчан бир шикәст, ел оғлу әскәр
Белә бир гајғыны гәдрини биләр...

* * *

Бир заман һардаса охунмуш ше'р
Јени бир мә'нада сәсләниб дејир:
Москва, јарашыр һүснүнә зинәт,
«Һәр тәрәф сарајдыр, һәр тәрәф мә'бәд».

Оф, јаман чәтиндир бир әскәр үчүн
Ејни палатаны көрмәк бүтүн күн:
Бир јазы тахтасы,
 бир јанда ипдән
 асылмыш хәритә.
Пәнчәрәләрдә

ишыг чыхмамагчын гапгара пәрдә,
Бир дә наһамвар
бомбош дөрд дивар!..

Бура сәлигәјә дүшмәсә әкәр,
әлбәттә, адамы гәм-гүссә үзәр.
Буну Марина да дујуб үрәкдән,
вахт итирмәдән
һәкимә дејир ки:
— Бурда мән көјчәк
Раһат бир палата дүзәлдәм кәрәк...

Бу сәрв гамәтли гызлара бир бах,
Бу күн госпитала кәлибләр гонаг
Санитар гызлар.
Бизим гәһрәманын рәһбәрлијилә
Силиб-сүпүрүр,
Бурдан кәсаләти говурлар чөлә.
Бизим Марина да иши гуртарантәк
Кәтириб евиндән бир јекә дибчәк,
Гојду бир күрсүјә.
Дибчәкдә нәһәнк
Будаглы, јарпаглы бир фикус варды,
Динч илләрдән галмыш бир јадикарды.

Стагда дејәсән чоһалды ишыг,
Ағ сүфрә стола вериб јарашыг,
Ортада пар-пар
Парлајыб буғланыр бир көк самавар.
Дәмләнди јахшыча түнд күрчү чајы
Күңч-күңч стәканда һәрәнин пајы:
— Ичин, ај ушаглар, ичин, чај нәдир,
Ичин ај ушаглар, чај нә, сај нәдир!..

Динчәлмәк билмәјир Марина бир ай,
Бүрүјуб гәлбини гајғы-һәјәчан.
Истәр бир гәһрәман,

ја ади әскәр, —
Јаралы јатаға дүшүбсә әкәр,
Әлсиз-ајагсыздыр, — әзиздир она.
Онлара һәср едиб одлу гәлбини,
Чошгун бир аловла јаныр Марина...

Бөјүк бир мәгсәдә хидмәт едәнләр,
Бу јолу әзм илә мөһкәм кедәнләр
Билир ки, һәр ишдә од-алов кәрәк,
Үрәклә иш көрән үстүн кәләчәк:
Үрәклә киририк биз имтаһана,
Үрәклә биз әкир, бичир, гуруруг.
Дәзках, ја пулемјот далында јенә
Биз одлу үрәклә мөһкәм дуруруг.
Үрәклә әмр едир бизә командан:
«Атлан!»
«Урра!» сәсләри дә гопур үрәкдән.
Одлу бир үрәклә говладыг әслән
Азғын фашисти дә гудуз көпәктәк...

Јери бүрүсә дә гаты бир зүлмәт,
Бу од бизә садиг бир достдур әлбәт!

Дүнјанын
Алтында Бириндән
фәрман

Беләдир: — алову
оду кәрәк һеч заман
жерә салмајаг.

Заманла бир жердә аддымлајараг,
шәрәфлә јашајаг.

Нә гуруб-јаратсаг,
өмрү чох узун
давамлы олсун.

Бир дә ки, үрәји аловлу-парлаг
инсанлар олаг!..

Будур, тибб бачысы өз донлуғундан, —
Бир кичик һәдијјә алыб һәрәјә.

Бир аз үрәкләри ачылсын дејә, —
Кәлиб палатаја онлары бир-бир
тәгдим еләјир:

Сағалмыш олана сабунла үлкүч,
күзкү верәчәк;

Зәиф оланлара —
әлә дүшмәјән

јумшаг ағ чөрәк,

Әтирли бечә бал — дәрдрә мәлһәм;

Мәктуб јазанлара —
кағызла гәләм...

Ах, еј о заман

Әлләрдән дүшмәјән тор һејбәчик, сән!..

Сығырды гојнуна сәнин нә десән:

Нормајла верилән чөрәк, ја дары,

Совинформбүронун мә'луматлары,

Һәр бир шеј:

Вәһшиләр тапдағы олан

Әсир Европанын арзуларындан

Дөврәјә алынмыш Ленинграддан

Мејданларындакы јемлијә гәдәр, —
Сығырды гојнуна бүтүн бу шејләр..

Будур, тибб бачысы гара тахтада
хәритә сазлајыр...

јетишиб заман!

Онун әлләринин гадир, е'чазкар
башга һөкмү вар:

Башлајыр һүчума гызыл бајраглар!

Еј гызыл бајраглы хәритәләр, сиз!..

Онда һәр бир евә, һәр бир үрәјә

Гызыл бир аловтәк сиз кирмишдиниз.

Һамы чәһәләрин һәрәкәтини
биләјди кәрәк.

Ачыб ганадыны, дүшмән үстүнә

Һүчума кечдикчә гызыл бајраглар,

Һәрбин кедишини көрүрдү һамы
бурада ашкар...

Будур, тибб бачысы

«ен» һиссәсиндән

Бир әскәр сағалдыб гајтарыр кери.

Әскәр ибадәтә дуруб дејәсән:

Дағ кими синәси, кен чијинләри...

О, јенә дөјүшә гајыдачагдыр,

Дөјүшләр бурадан инди узагдыр.

Әлбәттә, бачыја үрәк сөзүнү

сөјләсин кәрәк.

Анчаг лап итирир бирдэн өзүнү,
динмир о лалтэк.

Бирдэн
Жапышыб о садэ гадынын
тэмиз элиндэн,
Садэдил эскэр
Беч бир тэмтэраглы сөз сөйлэмэдэн,
Өпдү лап үрөкдэн миннэтдар, өпдү,
Өпдү, бир дэфэ јох, о ки, вар, өпдү!..»
Бачы да тахараг онун көксүнэ
гызыл бир чичэк,
Деди севинчэк:
— Ди сағ ол!

Кет, вуруш — кағыз јаз һөрдөн!
Сэнэ јахшы јол!..

* * *

Јенэ о госпитал.

Қичик-дарысгал.

Һәммин о гапылар, һәммин диварлар.
Анчаг елә бил ки,
бир башгалыг вар.

Јенэ о эввэлки чэтин вэзијјэт:
Јаралар, фэрјадлар, ағры, эзијјэт..
Һәммин Маринадыр јенэ елә бил,
Диггэтлә баханда, анчаг о дејил!
Дэјишиб эһвалы,
көзэл сифэти.

Елә бил чэбһэдэ көрүб өн хэтти.
Санки сээдэтин башы үстүндэн,
Галын сарғыларын ганы ичиндэн
Көрүнүр көзүнэ селтэк ахан ган,

Сонра чичэкләрэ
Бүрүнүр һәр јан...

Сәһра почтасындан кәлир мәктублар.
Әриндэн нә мәктуб, нә бир хәбәр вар..
Бизим зәманәнин ади гадыны
Руһдан дүшмэдэн,
Јашајыр гәлбиндә: интизар, һәсрәт,
Бир дә инсанлары гырыб мәһв едән
Ганлы гырғынлара гәзәб вә нифрәт!..

* * *

Сән, еј тибб бачысы, өһдәнә јаман
Ағыр, мәшәггәтли бир иш алыбсан:
«Урра» дејә-дејә өлән эскәрин
Дәрдинә таб етмәк чэтиндир, чэтин!
Бә'зән шикајәтләр, бә'зән сөјүшләр:
Чәркәдән чыханын дәрди-губары,
Чэбһәјә дөнәнин хош арзулары...

Сән, рус шөһрәтинин әбәди олан
Шәрәф китабында адлы гәһрәман
Олмаға лајигсән, Марина, чоһдан,
Чүнки әмәлинлә бирләшдирибсән
Үч әзиз вәһдәти варлығында сән:
Чэбһәтәк сәбатлы,
архатәк һәссас,
Бир дә ки,
сағалдыб јаралылары,
О гәддар дүшмәндән алыбсан гисас!..

ҮЧҮНЧҮ ҺИССӘ

Москва сәһнәси...

Шејда бүлбүлтәк

Охујур бир артист вәчдә кәләрәк.

Бу көзәл нәғмәјә һејрандыр һәр кәс,

Дујулмур салонда нә сәс, нә нәфәс...

Динләјән зөвг алыр, руһланыр бундан...

Алгыш сәсләриндән гопур бир туфан:

Һөкумәт ложасы,

партер әл чалыр,

Јухарылардан да алгыш учалыр.

Алгыш чошур-дашыр, галхыр далғатәк

Јағыштәк сәһнәјә јағыр күл-чичәк...

Мән дә,

әсасланыб һәмин мисала,

Мән дә өз ше'римлә дејирәм:

Әсла

Коммунизм данмајыр

Күлү—Бүлбүлү!...

Рус гадынларынын тәбиәтиндә
фәдакарлыг вар:

Һәјатын вердији не'мәтләрдән дә
Аз пај алырлар.

Ишдән јорулса да, шикајәтләнемәз,

Дәрдини тәк чәкәр,

билмәсин һеч кәс.

Она һөрмәт-иззәт едиләм заман,

Тутулар, гызарар утандығындан...

Анчаг гапылмајаг кәлин хәјала, —

Баш алыб кетмәсин сөз-сөһбәтимиз, —

Гајыдаг јенә дә о госпитала,

О тибб бачысыны јада салаг биз:

Ағаппаг јујулмуш тәмиз халатда,

Јорулуб-солухмуш о садә гадын

Јенә һәмин јердә о палатада

Кәзир дөврәсиндә јаралыларын.

Бахыб көзләринә онларын бир-бир,

Һәр кәсин гәлбиндән кечәни билир.

Өзүнүн бир аз да солмуш јанағы,

Санки хәзан вурмуш пајыз јарпағы...

Санки көлкә салыб,

о үздә галыб

Атасы евинин дәрди-һәсрәти,

Ана әлләринин илыг шәфгәти,

Бәзәксиз-дүзәксиз, көзәл, меһрибан

Ана көзләринин дәрди-мөһнәти.

Анчаг шикәст олмуш о гәһрәманлар

Һеч билмәдиләр

Бу тибб бачысынын гәлбиндә нә вар...

Еј тәклик-тәһналыг,

бу дүнјада сән

Зиндандан, сүркүндән даһа бәтәрсән!..

Јох, јохдур эриндэн бир хэбэр јенэ...
Аһ, Қолја һардасан? Нэ олду сэнэ?..

Ајрылыг күнүнү јад едэн заман
Сыхыр үрәјини һәсрәтлә һичран.
Јорғунлуг үстүндән кәлир јорғунлуг,
артыр күн-күндән...

Берлин үзәрини бүрүјән заман
икигат баһар,

Ахышыб һәр јандан
о нәһәнк танклар

Јанмыш торпағлары етдиләр һамар.
Истидән ачылды торпағын дону,
Бош галмыш сәнкәрләр палчыгла долду.
Бүтүн јер күрәси көзәлләшәрәк,
ачды көзүнү,

Көрдү ки, о азғын дүшмән түлкүтәк
Гачыр јувасына,
дүз гәрбә сары...

Сиз еј, ал сәһәрләр,
элван шәфәгләр!

Сиз еј Москванын үфүгләриндә
ојнашан рәнкләр!

Салут атәшләри,
Элван фишәнкләр!..

Гәләбә күнләри, зәфәр шәфәги
Шө'ләләр сачанда бүтүн чаһана,
Гәлбиндә бир ағры дуду Марина.
Дуду дәриндән...

Билди ки, нә үчүн бирчә мәктуб да
јохдур эриндән...

О, тамам дәјишди.
Елә бил, дүнәнки Марина дејил.

Гәлбиндә дудуғу ағыр бошлуғу
Бизим тибб бачысы јенди бир тәһәр,
Анчаг чөһрәсинә чөкдү бир кәдәр...
Јенә хәстәләрин көнлүнү алыр;
Бир, ики, бә'зән дә үч нөвбә галыр.

Гәлби тәкрар едир ондан хәбәрсиз:
«Николај јох олуб хәбәр әтәрсиз...»
Еј саф гадын гәлби,
нә күчлүсән сән!

Гәм сәни илантәк санчыр ичәрдән.

Инсан дүшүндүкчә еләјир һејрәт, —
Һардандыр сәндә о вүгар, мәтанәт!
Гәм-гүссә күч кәлиб үзәндә сәни,
Салыб үрәјинә гәми-гүссәни,
Дәрдини һеч кәсә билдирмәјәрәк,
Гәлбинлә баш-баша, тәк чәкирсән, тәк...
Анчаг бу гәдәр јүк ағырдыр, ағыр!
Үрәкдә чох дәрин изләр бурахыр:

Әзилир, нәзилир, үзүлүр үрәк,
Мүмкүнмү бу јүкә давам кәтирмәк!

Бачынын бир дәфә нөвбәт заманы
Һәрләнди башы.
О гапыб ағзы илә ағыр һаваны,
Истәди бир тәһәр галха ајаға.
Бирдән сәндәләди...
Сонра нечә олуб, о билмир даһа...

...Сонра, ајыланда,
көрдү Марина
Јатыр чарпајыда, хәстәханада.

Јанында — халатлы, гоча бахычы
Меһрибан-меһрибан јалварыр она:
— Сән аллаһ, тәрпәнмә, дурма, ај бачы!..

Әввәл инанмады,
сонра билди ки,

Үрәји...

үрәји корлајыб иши.
Хошуна кәлмәди ишин кедиши...

Бәли, Маринанын дәрди ашкардыр,
Нә дава-дәрманлар, нә мүаличә
Вермәди тезликлә һеч бир нәтичә:
Онсуз ахды кетди парча-парча буз
Москва чајынын кен гучағында.
Чүчәрди, бој атды шитилләр онсуз
Онун һәјәтдәки бағча-бағында.
Бәли, баһар кәлди меһрибан әлтәк
Јашыл ағачлары охшады күләк...

Зәфәр топларынын сәси һәр јердән,
Курлады. Фишәнкләр зүлмәти јарды.
Јахын гоншуларын јанында бирдән
Мәрд тибб бачысынын көзү јашарды.
Деди јана-јана:

— Еһ, ишә бир бах,
Бајырда баһардыр, биз кәрәк јатаг!..
Сонра да гарғыды мүаличәнин
бу үсулуну:
«Јатагдан дурмаға гојмурлар ону...»

Узанды хәстәлик, јаман узанды.
Күнләр кәлди-кечди, ајлар доланды...
Һәким ачыг-ајдын сөһбәт едәрәк,
Деди: сағалмагчын Марина кәрәк
Әл чәксин һөкмән

гәмдән-гүссәдән:

— Әзизим, сиз ишдән чыхын, әлбәттә,
Өмр един даими мә'зунијјәтдә...

Бу ачыг сөһбәтдән сонра кор-пешман,
Чыхараг Марина хәстәханадан,
Кетди тәк-тәнһача, кетди евинә.
Ахтарыб ачары тапды о... Јенә
Сыхды евдә ону гәм-гүссә, кәдәр,
Илантәк јеритди гәлбинә зәһәр.

Диварда кәнчликдән галма јадикар
Бир фотошәкил вар,
Шәкилдә — Николај, јанында да сән...
кәнч, гајғысыз, шән.

О да күлүмсүнүр, бахыр гыјгачы,
Төкүлүб алнына гывырчыг сачы...

Вәс инди нејләсин? Јохса...
«Әлбәттә,
Өмр етсин даими мә'зунијјәтдә?».

Бир кәнч тәјјарәчи кәләрәк гонаг,
Бизим гәһрәманын өнүндә гывраг,

Эскәр гадасилә тә'зим еләди,
Бир јекә бағлама гојуб сөјләди:
— Сизә бу совгаты узаг Берлиндән,
кәтирмишәм мән!..

Марина дүшүндү, гәлбиндә гәјғы:
«Бу, һеч јахшы ишә охшамыр ахы...»
Деди о, гонаға:

— Јад адамлардан
Һәдијјә алмарам мән һеч бир заман...

Бу сөзү бош јерә дејибләр мәкәр:
«Бәркдә ачиз галмаз тәјјарәчиләр!»
Тәјјарәчи деди:

— Бир заманлар мән
Ишдән гәјыданда, сизин һәјәтә
кәләрдим һәрдән...
...Мүхтәсәр сөһбәтдә деди, давада
Бу кичик һәјәти салармыш јада.
Тез-тез хатырлармыш о, чичәкләри
О ағыр күнләрдә,
Одлу сәнкәрдә
Дүшәрмиш јадына
Бизим бу Марина — меһрибан пәри...

— Инди бу совгаты гәбул еләјин,
Бахын, хошунуза кәләчәк јәгин!..
Бирдән Маринанын кичик евиндә
Елә бил ачылды

көзәл бир баһар:
көрдү өнүндә:
Чүрбәчүр тохумлар, көкләр, шитилләр,
Күлдү нәзәриндә
бир гәшәнк күлзар...

Бүтүн бу шејләри Марина көрчәк,
Бахды һејран-һејран бир мө'чүзәтәк.
Сусду... Күлүмсүндү, сонра сөјләди:
— Һә, чичәк ... һә ... чичәк — башга мәсәлә.
Нәһәјәт, совгаты гәбул еләди.

* * *

Сән, еј Москванын тәк бирчә күнү,
Нә гәдәр кенишдир, нә гәдәр дәрин
ишин-һүнәрин!..

Адамлар соруша биләрләр мәндән:
— Бәс инди нејләјир Марина көрән?
Мән дә, Маринанын бир тарихчиси,
Һазырам хәбәрдар еләјим сизи:
Һәјәтә бахдыгча алыр о, ләззәт,
Чичәкләр сәркиси олубдур һәјәт.
Дөврә даш биналар...
Скамја үстә
Отуруб Марина

бир азча хәстә.
Санки чичәкләр дә буну һисс едир,
Сачырлар әтрафа бол-бол хош әтир.

Онунла әлбирдир евләр мүдири,
бир дә гочаглар, —
зирәк ушаглар.

Инди бүтүн һәјәт
Едир чичәкләрә һәвәслә хидмәт.
От... чичәк...

динчәлдир бунлар адамы.
Бунлары хошлајыр, горујур һамы.
Бурда һәдәләмир әсла һеч кәси

«Чәримә!» —

җазылмыш бағча лөвһәси.
Бурда Афанаси Колосков адлы
Дүз җетмиш җашында,
һөрмәтли-адлы
Бир киши көз чәкмир әсла һәҗәтдән:
Онун зәһми чохдур һәр чүрә фитдән!..
Заводда ишләҗиб гырх гыш, гырх баһар.
Инди динчәлмәҗә,
гаҗда-ганунла,
тамам һаггы вар —
Анчаг пенсијаҗла җашаҗырса да,
Нә тә'риф, нә миннәт билмәз дүнҗада.
Нечәсә, бу ишә о да гошулуб.
Кәлиб Маринаҗа көмәкчи олуб.
Бу бекар көрүнән адам доғрудан
Күл-чичәк ишинә вурулуб җаман,
олуб чичәкбаз,
Ону бу һәвәсдән аҗырмаг олмаз.
О, лап ловға-ловға, зарафатҗана
Деҗир бу бағчаҗа кәлиб бахана:
— Неч јохдур,
Лазым да деҗилдир чәннәт.
Чәннәт бу һәҗәтдир, бу җашыл һәҗәт!..
Сач-саггал ағарыб, алмыр вечинә,
О, кәзир, горуҗуб һәҗәти јенә.
Вај олсун һалына әкәр бир нәфәр
Билмәҗиб һәҗәтдән бирчә күл дәрә!
О, бир һаким кими ағыр вүгарла,
Бирчә зәррә күзәшт етмәдән әсла,
Үмуми мәнфәәт наминә анчаг,
Һөкмү вә гәрары белә олачаг:

— Мүгәссир алынсын мәс'улијҗәтә,
О, зәрәр верибдир бу чәмијҗәтә!
Чәзасы будур ки:

мүтләг әкәчәк
Бир чичәк јеринә бурда
јүз чичәк!
Үмуми һәҗәтин бах, бу хырдача
Мисалы бизә чох, чох шеј өјрәдир,
Бу, бәлкә хам торпаг,
Ја Ангарадан
бир нүмунәдир...

Пајтахт мүһарибә гуртаран вахтдан
Бүтүн һиси-тозу
силибдир чохдан.
Даһа сәкиләрдә о вахтдан бәри
Шән-шән тыггылдаҗыр дабан сәсләри.
Парклар көзәлләшиб, рәнкбәрәнк, тәзә,
Учунту-төкүнтү аз дәҗир көзә.
Бир дә електрик гаҗнагларындан
Јер долуб улдузла, көј олуб јалан!
Тикинти вә тә'мир вахты јетишиб,
Бизим Москва
Чирмәҗиб голуну, ишә киришиб...
Москва, Москва, еј көзәл пајтахт!
сүкут, әталәт

Сәнә јарашмаҗыб,
јарашмаз һеч вахт!..
Анчаг
шаирләрин сусурлар әфсус
Јумулуб ағызлар, динмир дил-додаг.

Шәһәр көзәллији чыхыбдыр јаддан,
Јохдур тәсвир едән, јазыб-јарадан...

Бир кечә папирос чәкә-чәкә мән
Жәлирдим нәш'әли бир хош көрүшдән.
Бахдым: бир фәнәрин јанында инчә
Гызчығаз ағлајыр. Диггәт единчә,
Көрдүм бахышында гәм-гүссә, кәдәр.
Бир дә көз јашындан үзүндә изләр...

— Ај гыз, бағышлајын, нә олуб сизә?
Ким дәјиб, тохунуб үрәјинизә?

Жизләдә билмәјиб изтирабыны,
Верди суалымын о, чавабыны:

— Ше'р пәрисижәм, јад дејиләм мән.
Амма үз дөндәриб шаирләр мөндән.
Бир-ики кәлмә сөз сөјләмәк үчүн
Кетдим бир шаирин јанына бир күн.
Анчаг кабинетдән ачыглы бир сәс
Деди:

— Мөвзум јохдур, —
Һеч мәним гапымы дөјмәјин әбәс...
Икинчи шаирин јанына кетмәк
Истәдим...

Наһаг...

Онун даш үрәкли сәрт катибинә
раст кәлдим анчаг...

Үчүнчү шаир дә, санки бир дирәк,
Гапыны кәсәрәк,
Үрәкдән е'тираф едиб деди:

— Мән
Һәр чүрә тәрчүмә десән едирәм,
Елә пәрисиз дә јола кедирәм!..

Белә баша вурдум мән бүтүн күнү,
Башамын үстүнү
Алды бу гаранлыг, бу сојуг кечә,
Инди һеч билмирәм нечә едим мән?
Һара кедим мән? —
Бунлары сөјләјиб ағлады бәркдән...

Дедим ки; — Ај пәри, бир аз чүр'әтлә
Жириш өз ишинә.

Бир бах, диггәтлә:
Совет өлкәсиндә әсил сәнәткар,
Әзизим, чох вар.

Сығырчын һининдә отуранлары
Көлкәдә, далдада мырт вуранлары,
Демирәм... јох, онлар сәнәткар дејил,
Әсил сәнәткарлар һәјатдадыр, бил:
Күнәшин алтында, кениш чөлләрдә,
Дүздә, иншаатда, иш олан јердә...
Онларчын ән әзиз, јүксәк мүкафат
Фәрәһли зәһмәтдир, фәрәһли һәјат...
Дурма, кет онларын јанына бир баш,
Онлара јахынлаш.
Көрүш адлы-санлы гәһрәманларла,
Көрүш адлы-санлы олмајанларла.
Горхма, кир, гапыны

таггылдатмадан,
Өзүнү бирбаша таныт, вер нишан!..

Пәри сыхыб мәним әлими кетди,
Бирчә ан ичиндә о, көздән итди.

Сөйлә, еј шахтачы, зәһмәт олмаса,
Сәнин јанынамы кәлиб о? Јохса
Алимин јанына кедиб, олмаја
Орда ләнкијибдир бәлкә дә?.. Вә ја
Бир кәнч гајнагчыја гошулуб јәгин
Кәзир зирвәсиндә тикинтиләрин...
Һәр јандан фәрәһли сәсләр јүксәлир,
Һәр јандан фәрәһли сораглар кәлир!..

* * *

Зәманә,
еј бизим хош зәманәмиз!
Бөјүк кәләчәјә үз тутмушуг биз!
Ајдын бир теорем дәгиглијилә
Сән сүбут едирсән, кәләрәк дилә,
Бизим бу дүнјада јараныр нәләр
Һәм дә нә тәһәр.
Нә үчүн, нәдән
Бизим бу күнүмүз гат-гат көзәлдир
дүнәнки күндән.
Металдан-бетондан бәндләр
тикәрәк,
Галын мешәләри сән рам едибсән.
Чошгун арзулары гызыл бајрагтәк
Кәрибсән халгымын үзәринә сән!..

* * *

Зәманә,
еј бизим кәнч зәманәмиз!
Һај-күјсүз, гондарма бош
тәнтәнәсиз,

Кәнчләшән дүнјаны алыб әлиңә,
Көзәлләшдирирсән сән күндән-күнә.
Гаршында дүнјанын
Алтыда Бири,
будур, бахсана!
Онунла бирликдә дуруб јан-јана
Гоншутәк, досттәк
Тутмуш Корејадан; о бөјүк Чиндән
Бу јана — бу күнкү Авропајадәк.
Бәли, биз!

Горхмуруг һеч бир зәһмәтдән,
Дәнмәрик үрәкдән бәјәндијимиз
истигамәтдән.
Инди белә дејил зәһмәткеш инсан:
«Мәним» дә, «бизим» дә — бир
сөздүр, инан!

Бурда нәғмә дејир бир ағ көјәрчин;
Бу гуш мүгәддәсдир бизим елләрчин.
Анчаг узагларда
Һәрләнән гузғунлар, гарғалар да вар,
Үфүгдөн күн ениб батан чағларда,
Гызыл дүшкүнләри алыб әлиңә
Паслы гылычлары ојнадыр јенә.
Бу чүрүк сөзләри һеј тәкрар едир:
«Һәр шеј мәнимдир!»

Зәманә!.. Нә гәдәр хошбәхтәм ки, мән
Бахыб өјүнүрәм сәнинлә һәрдән.
Бизимдир чүнки бу әзәмәт, вүгар.
Мәним дә бунларда бир аз пајым вар.
Мән дә јарајырам өз зәманәмә
хидмәт етмәјә.

Күчүм вар күлүнк, бел, линк ишлэтмэјә,
Һәлә борчум чохдур бөјүк вәтәнә.
Динчлик-архајынлыг јарашмаз мәнә.
Һајыф мә'рифәтим Һагисдир бир аз,
Јох, јох, мәни чох да гынамаг олмаз.
Һәрдән бир рич'әт дә еләсәм анчаг,
Бу да јалныз лирик рич'әт олачаг...

Сән, еј шухлуг, шәнлик!
Фикрә, мәишәтә сән нур сачырсан.
Силиб үрәкләрдән тозу — губары,
Нискили дағыдыб гәлби ачырсан.
Бир чахмаг дашытәк сәни јанымдан
Мән әскик етмәздим һеч вахт, һеч заман.
Сән мәни нә гәдәр едибсән хилас
Һәјатын чүрбәчүр кешмәкешиндән.
Һәрдән бир бүдрәсәм, гудурсам бир аз,
Дадыма јетишиб, ничат верибсән
Јерсиз тәнгидләрин нештәрләриндән,
Ијрәнч тә'рифләрин зәһәрләриндән!

Вәзни-гафијәли иш аләминдә
Аз-чох иш көрүрәм намусла мән дә.
Анчаг шаирликдән бу дејил мәгсәд,
Тикдирим өзүмә мән дә имарәт.

Һәр нә јазмышамса бу вахтадәк мән,
Гој

кимсә,
Һардаса,
дансын дибиндән.

Елә мән өзүм дә чох тәләбкарам,
Һәр ше'р јазаны шаир сајмарам.

Әсла диз чөкмәјиб көркәмлиләрин
Өнүндә, мән буну билирәм јәгин
Ки, бә'зән бир насир бир-ики роман
Јарадыб доғрудан даһи дә олар.
Анчаг биринин дә лап сәксән, дохсан
Әсәри вар, амма.. Сујуну сыхсан,
Јериндә көрәрсән бош пучал галар...

...Нә гәдәр көрмүшүк,
Бөјүклү-кичikli јазычылардан.
Әдәби чәкишмә-вурушмаларда
Дурублар ортада,
булағы тутан
Сују буландыран бир көтүк кими,
Кедиши ләнкидән ағыр јүк кими...
Билмәк дә олмур ки, нә истәјирләр?
Вурнухур, бағырыр, дејир, дејирләр...
«Көрәсән әчиннә гојурлар гәбрә,
Јохса ки, ифритә верирләр әрә?..»

Куја зөвг саһиби, әслиндә сарсаг
Күјчү тәнгидчи гој мәнән ијрәнсин.
Мәним әсил арзум будур ки, анчаг
Гој мәни

јолдаш Халг
севсин-бәјәнсин.

Галды, ајрылыгда ишкүзар олан
Һәр шаир јолдаша иш јолдашымтәк
Е'тираф етмәјә һазырам һәр ан
Үрәкдән дејәрәм бу сөзү керчәк:
Еј сөз еһирбазы, мөһтәрәм уста,
Бах, бу хүсусда
Мән сәни бир ата сајмырам. Әкәр
Белә шеј истәсәм.

Вар сәндән дә јахшы чох нүмунэләр,
Онлар ки, һәр саат сачынын ағы
бир аз да артыр, —

Мәнимлә данышыр бөјүксајағы,
Салыб богазына, өзүнү дартыр, —
Дејирәм

(бәлкә бу, һеч јахшы дејил):

— Әзизим, бир чыхар көзлүјүнү сил.
Бир ағсаггал олмаг,
ја сарсагламаг
Дејил бир-бириндән о гәдәр узаг!..

Мән Гәрбдә, бир хырда өлкәјә
бир вахт,

Кетмишдим кәзмәјә турист олараг,
Орда боз дәниздән сәдлә ајрылан
Кениш дүзәнләрдә, һәр тәрәф — һәр јан
Чичәк әкинидир.

Дүзләри селтәк

Басмышдыр чичәк.
Әлбәттә, бу, бөјүк, көзәл не'мәтдир.
Анчаг бу не'мәти гојуб һәррача

Сатырлар:

Һәм дә ки, елә ордача
Аланлар бир аз да баһа сатырлар.

Сатырлар

күлдәстә едиб әлләрдә,

Сатырлар

һај-күјлү күчә-базарда,

Сатырлар

көрпүдә,

јолда,

һәр јердә...

Анчаг бу вур-көтүр аләминдә бир
Дүшүнән јохдур ки, бу чиркин ишдән —
Алыш-веришдән
Чичәк гијмәтини тамам итирир...

Башга өлкәјә дә сонралар бир вахт
Кетмишдим гонаг.
Буда шоссе јолун јанында бол-бол
Күлләр әкилмишди, рәнкбәрәнк, кол-кол.
Ган рәнкли,

од рәнкли,

күл рәнкли

күлләр.

Үрәкләр көврәлир етдикчә нәзәр.
Орда ки, бир заман чанлар јанмышды,
Орда ки, ган ахмыш, күл

галанмышды, —

Һәр иргдән, тајфадан олан адамлар
Едибләр ораны әлван бир күлзар.
Кечир шәһәрлиләр, кечир кәндлиләр
Күлләр арасындан, көзләри күләр.
Мөһтәшәм сакитлик ичиндә бирдән
Русча дедим мән:

— Көрүнүр елә бил илләр ардындан
Лидисе јанғыны, бурда ахан ган!..

Гаршымда чанланды јени гүдрәтлә,
Өз ана јурдумун кәнди-шәһәри,
Әзиз Русијанын көзәлликләри.

Сәссиз мусигидир,
руһ верир бизә.

Рәнкләрлә көлкәләр гајнајыб-чошуб,
Меһрибан достлартәк мөһкәм говушуб,
Јараныб бир көзәл бирлик аләми,
Сағламлыг аләми, дирилик аләми.
Бурда үрәкләрә һопур, доғрусу —
Стронси — 90 јох! күл-чичәк тозу...
Һәр шејдән гијмәтли, һәр шејдән әзиз
Будур ки, бизим өз көрпәләримиз
Ојнашыб, күлүшүб, кәзишәчәкләр
Чичәкләр ичиндә чанлы чичәкләр!..

Будур, јенә һәммин о көһнә бина,
Пәнчәрә өнүндә скамја дурур.
О бизим Марина Николајевна
Һәммин скамјада сакит отурур.
Һәјәтә кирәнләр галырлар һејран,
Кимиси инанмыр, кими инаныр.
Чүнки — күл-чичәкдир, әлвандыр һәр јан.
Салүт атәшитәк далғаланараг,
Кечәли-күндүзлү сөнмәдән јаныр,
Јаныр о чичәкләр, күл олмур анчаг!
Дејир ки, елә бил:

— Өлүјә дејил,
Диријә лазымдыр бу күл — бу чичәк!..

Тә'рифә, тәбрикә сөз тапмырам мән,
Нејләјим, бу кәлмир мәним әлимдән...

Еј мәним әзизим, көзәл Марина,
Билирәм һеч мәнән кизләтмә буну, —
Бахыб оғрун-оғрун о јан-бу јана
Ачырсан һәрдәнбир өз албомуну.

Орда сәлигәјлә јазылмыш көјчәк,
Достлардан мәктублар, рә јләр дә вар.
Сәнин евчијини әсил музејтәк
Һөрмәтлә, иззәтлә јад едир онлар.

Мәктублар, рә'јләр...

Бунлар сәмими,

Тәбии сөзләрдир...

Сәрф едиб күчүмү, мәһарәтими
Бунлары мән ше'рә нечә салым ки,
СИТА-нын ән гыса чүмләси кими
Бәзәксиз-дүзәксиз, мә'налы олсун!
Кимсә лап үрәкдән јазыб мүхтәсәр
Хәттини охумаг дејилдир мүмкүн:
«Бизим иншаатда бүтүн ишчиләр
Тәшәккүр едирләр чичәкләр үчүн!»

Јазыр бир дөјүшчү:

«Мән дә сизинтәк

Чох әзиз тутурам бу чичәкләри.

Чүнки горумагчын көзәлликләри
вурушмушуг биз...»

Бир башга мәктуб да вардыр бу сајаг:

«Мән инди дәрк едиб билмишәм
анчаг

«Тәбиәт мә'бәди» нәјә дејәрләр.

Кәндин дөврәсиндә олмаса әкәр

Чичәкләр, ағачлар, јашыл јамачлар, —

Һәјат јекрәнк олар, боз бир

дивартәк..»

Бир гоча гары да нәвәләрилә

Кәлибмиш бура.

Онларын дилиндән жазыбдыр белә».

«Сиз

бизи үрәкдән
мәфтун етдиниз!»

Сонра да артырыб һәм ин сөzlәри:

«Миша, Маша, Андруша,
Жашајыш јерләри — Москва шәһәри...»

Бир нәфәр дә һазыр
афоризм јазыр:

«Мәнчә белә олсун кәрәк кәләчәк:
Һәр јанда, һәр јердә бол-бол күл-чичәк!»
Бүтүн рәјләри бурада бир-бир
сајмаг чәтиндир.

Амма мә'налыдыр бүтүн јазылар,
Онларда белә бир мөһкәм инам вар:
Бир бөјүк мәғсәдлә јашајырыг биз,
Өмрүмүз олдугча галмарыг ишсиз.
Бизим Марина да инди, әлбәттә,
Јашамыр: даими мә'зунијјәттә».
Шәһрәти јажылыб инди бу јерин,
(Буну журналистләр едибләр јәгин!)
Бура сифаришләр кәлир дурмадан
Инди һәр тәрәфдән, бүтүн дүнјадан,
Мәсләһәт истәјир һәрә бир шәјдән,
Мәсәлән:

тутаг ки, узаг Алтајда.

Ја Дондан о тајда,
Ја Нева чајынын саһилләриндә,
Ја Газахыстанын бир шәһәриндә
Нечә етсинләр ки, гызыл күл ачсын,
хош әтир сачсын?..

Биринчи синифдән — кәнч
шакирдләрдән

Сачлары ағармыш гочаларадәк
Бабалар, аналар, аталар, һамы
јазыр һәр јердән.

Кими узун јазыр, кими дә көдәк...
Марина, Мариша,

бир көр сән нәсэн:

Инди сән һамыја бир нүмунәсэн!..
Гој сәнин мәдһиндә гәсидә-дастан
Һәләлик,

— нејләјәк, —
олмасын јазан.

Анчаг сән инан ки, бу сөзүм һагдыр:
Лап јәгин

Чичәкдән

чичәкчиләрдән

МК пленумлар чағырачагдыр!..

Еј мүасир һәјат,
Һәр күнкү ән ади ишләринлә сән
халис шә'рсән:

Һәр күн јени евә көчүр адамлар,
Һамынын даими өз машыны вар,
Палыдтәк мөһкәмдир достлуг — сәдагәт,
Көзәл шәхси талә, шәхси сәадәт,
Кремл улдузлары, Совет өлкәси,
Онун сүлһ јолуна чағыран сәси,
Инди «бизим» сөзү олуб фәхримиз,
«Мәним» сөјләмәјә утанырыг биз,
Бөјүк, әзәмәтли амалымыз вар,
Бизә бир сынагдыр о хам торпаглар.
Сонсуз каината басмышыг ајаг,
Ајда рус дилиндә вымпелә бир бах!
Јенилик, јенилик һәр саат, һәр ан
Билиб чәтинлији, — әсла горхмадан,

Кениш гаршылыглы јолларла гојур
достлуға гэдәм
Инди јер үзүндә
һәр ики аләм.

* * *

Ешг олсун сәнә,
еј бөјүк жүксәлиш!
Ешг олсун сәнә,
еј зәһмәт, чошгун иш!
Ешг олсун сизә,
еј бизим һәјатда
Ил-илдән жүксәлән бөјүк арзулар!
Биздә сәдләр чәкиб, дағлар ашмаға,
Ишыглы сабаһа јоллар ачмаға
күч вар, гүдрәт вар..
Үмуми пәтәјә һәрәмиз кәрәк
Мүтләг бирчә дамчы бал
пај кәтирәк!
Биздә бачарыг да вардыр,
имкан да;
Биз жүз гат тәр төкүб,
кәрәк чәһд едәк,
Һамыја
сәадәт, нәғмә вә чичәк
чатсын чаһанда.
«Биз» — чох бөјүк сөздүр,
мә'наја бир бах!
Еј дүнја, бир бах:
Одур,
гаршындадыр
парлаг кәләчәк.
Одур, синәсиндә
бир гызыл чичәк!..

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

I һиссә	3
II һиссә	22
III һиссә	44

Тәрчүмә едәни
Микајыл Рзагулузадә.

Редактору Әһмәдаға Шаһин.
Рәссамы С. Шатиков.
Бәдии редактору Н. Рәһимов.
Техники редактору Н. Сүлејманов.
Корректору М. Маһмудов.

Җығылмаға верилмиш 11/VIII-1975-чи ил. Чапа
имзаланмыш 4/IX-1975-чи ил. Кағыз форматы
70X90^{1/32}. Кағыз № 1. Физики ч/в 2,63. Шәрти ч/в
2,25. Учот нәшр. в. 2,8. ФГ 00927. Сифариш № 818.

Тиражы 8.000. Гижмәти 36 гәп.

Азәрбајчан ССР Назирләр Советинин Дөвләт
Нәшријјат, Полиграфија вә Китаб Тичарәти
Ишләри Комитәси.

«Кәнчлик» нәшријјаты, Бақы, Нүсү һачыјев
күчәси, 4.

26 Бақы комиссары адына мәтбәә, Бақы, Әли
Бајрамов күчәси, 3.

Смирнов Сергей Василевич

РУССКАЯ КРАСАВИЦА

поэма

(На азербайджанском языке)

Гянджлик · 1975

36 гәп.